

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучы балалар өчен
татар теленнән республика олимпиадасының
муниципаль туры биремнәре
2025-2026 нчы уку елы
10 нчы сыйныф**

**Үткәрү вакыты – 180 минут
Максималь балл – 63**

I. Тест биремнәрен эшләгез.

1. Күп нокталар урынына *х* хәрефе язылырга тиешле очракны билгеләгез. (2 балл)

- 1) ка...арман, ...ава
- 2) бини...ая, ни...аять
- 3) ...әр, Ил...ам
- 4) бә...әс, а...ыр

2. Морфологик принципка буйсынып язылган сүзне билгеләгез. (2 балл)

- 1) өстәлдә
- 2) телевизорның
- 3) китапларда
- 4) томанлы

3. Жөмләдәге *тагу* сүзенң мәгънәсе дәрәс күрсәтелгән очракны билгеләгез. (2 балл)

Ул минем айгырымның муенына шул кызыл тасма белән кыңгырауны такты.

- 1) ияртү, житәкләү
- 2) нәрсәнедәр көчләп бирү, тапшыру
- 3) нәрсәнедәр бәйләп, беркетеп кую
- 4) нәрсәнедәр чәнчеп, эләктереп кую

4. Эчтәлегенә карап, жөмләннң ахырын дәрәс билгеләгез. (2 балл)

Әгәр үзеңдә ихтыяр көчең булмаса,

- 1) ниндидер бер житди эшне ахыргача житкерү шикле.
- 2) башкалардан кара.
- 3) тырышу файдасыз.
- 4) эшләргә кирәк.

5. Барлыкта, берлек сандагы билгеле үткән заман хикәя фигыль кулланылган жөмләнә билгеләгез. (2 балл)

- 1) Өй эченә, ишегалларына машина фараларыннан төшкән ут көлтәләре бөркелә.
- 2) Жылы кунмаган котсыз бу йортта хәтта чикерткә дә сайрамы.
- 3) Мин Зөләйха әбигә чәй кайнатып эчердем.
- 4) Имән яфраклары гына көзгә жылгә бирешмәде.

6. Фразеологик әйтелмә кулланылган жөмләне билгеләгез. **(2 балл)**

- 1) Өлкән сержант Зариповның кабул итү имтиханнарына жибәрүне сорап язган рапортына колак салдылар.
- 2) Татарстан башкаласына кайтып төшкәч, озак кына ышанмый торды хәтта.
- 3) Гыйззәтнең хәрби часттан алып килгән характеристикасын ошаттылар.
- 4) Уң якта бүтән факультетлар стенды янында торган кызлар кычкырып көлеп жибәрде.

7. *Ул әйләнә-тирә мохитне бик сизгер кабул итү, хәтер, фикерләү һәм ихтыяр көче белән тыгыз бәйләнгән.* жөмләсенә төрән билгеләгез. **(2 балл)**

- 1) гади, жәенке, тулы, бер составлы хикәя жөмлә
- 2) гади, жәенке, тулы, ике составлы, хикәя жөмлә
- 3) гади, жыйнак, тулы, ике составлы, хикәя жөмлә
- 4) тезмә кушма жөмлә

8. Аналитик иярчен жөмлә белән баш жөмлә арасына ике нокта куелырга тиешле жөмләне билгеләгез (тыныш билгеләре куелмаган). **(2 балл)**

- 1) Бүген үк алып кайтыгыз юкса соңга калабыз.
- 2) Бу китапны укыгач шуны аңладым әсәр төгәл сюжетка корылмаган икән.
- 3) Һәркемгә мәгълүм ки илне хужасызлык тарката.
- 4) Кем тырыша аны һәркем ярата.

9. *Юлда барганда абый үзенең ерактан килүен<...> безнең калада әле беренче тапкыр гына булуын әйтте.* жөмләсендә <...> тамгасы урынына нинди тыныш билгесе куелырга тиешлеген языгыз. **(2 балл)**

Жавап: _____

10. Билгеләү алмашлыгын күчереп языгыз: *кемнең, һичкайда, үз, алар, шушы* **(2 балл)**

Жавап: _____

II. Теоретик бирем.

Татар теленең орфографик принциплары турында языгыз, мисаллар китергез. **(8 балл)**

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page, providing a template for writing or drawing. There are no margins, text, or other markings on the paper.

2. Шигырьне укыгыз һәм күп нокталар урынына тиешле хәрефләрне куегыз. (1 балл)

Ниләр диеп мин аңлатыйм икән
Шушы сәер, иләс чагымны?
Хәреф төртсәң, шигыр... үсеп чыгар -
Шундый чагы әле жанымның...

Вето салдым барлык мескенлеккә!
Житте! Оят ап-ак бол...ттан!
Яшәү дигән тантанага бит без
Вакытлыча гына юлыккан... (Зөлфәт)

3. *Вето* сүзенең татар телендә кулланыла торган ике синонимын языгыз. (2 балл)

4. *Иләс* сүзенең мәгънәсен аңлатып языгыз. (3 балл)

5. *Мескенлеккә* сүзен мәгънәле кискәкләргә аерыгыз, шартлы билгеләр белән күрсәтегез, морфологик анализ ясагыз. (5 балл)

6. Шигырьдәге *юлыккан* сүзенең транскрипциясен языгыз, фонетик анализ ясагыз. (2 балл)

7. Шигырьдэн артыклык дэрэжэсендэге сыйфатны күчереп языгыз. **(2 балл)**

8. “Игелекле эи” темасына 9-10 жөмлөдөн торган инша языгыз. **(10 балл)**
